

שיעור כללי

בביאור ענין 'לו ולא לזרעו'

בשיעור נעסוק בביאור הדרשה 'לו ולא לזרעו' שממנה נלמד דין המשנה ביחס ל'בן גרושה וכן חלוצה'. נזון בכמה נקודות בסוגייתנו בדברי ראשונים ואחרונים וכן בסוגיות נוספות בש"ס הקשורות לענין.

סוגייתנו

- ראה סוגיית הגמרא משנה וגמ' ב. עד 'בר פדא אומר'.
- יש לעיין בשאלה מדוע לא הזכר ממזר במשנה.
 - ראה דברי הרמב"ן בחידושו ודברי הריטב"א
- יש לעיין בשאלה מה יהיה הדין במצרי שני.
 - ראה תוד"ה 'בעינן כאשר זמם'. וראה מהרש"א על התוס'
 - וראה חידושי הריטב"א.
 - וראה גליון הש"ס מה שהקשה מהסוגיה במסכת יבמות סח. ושם בברייתא 'גופא' ושם סט. 'מאי איכא בין ת"ק לרבי יוסי'.
 - וראה חידושי המאירי.
 - וראה מה שכתב בצ"ח על דברי התוס'.
 - וראה חידושי 'ערוך לנר'
 - וראה עוד מה שכתב ה'גבורת ארי'.

סוגית הגמ' קידושין סו:

- ראה סוגיית הגמרא קידושין סו: במקור הדין שחלל שעבד עבודתו כשרה.
 - וראה דברי רש"י ותוס' שם.
 - וראה רמב"ם הלכות ביאת מקדש פרק ו' הלכה י' ובספ משנה שם.

סוגיית עיר הנידחת

- ראה רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ד' הלכה ו'.
- וראה תוספתא סנהדרין יד' ג'.
- וראה אגרות הרמ"ה סימן כז'
- וראה קושיית המנחת חינוך במצווה תסד'.

מקורות נוספים

- ראה גמרא בבא בתרא קט: - קי. בענין פנחס.

חידושי הרמב"ן מסכת מכות דף ב עמוד א

כיצד העדים נעשין זוממין וכו' שהוא בן גרושה וכן חלוצה. בדין הוא דליתני ממזר או נתין אלא מילתא דשכיחא קתני, ואף על גב דבתוספתא קתני לה הכי אם העידוהו שהוא בן גרושה וכן חלוצה נתין או ממזר ועבד לוקין את הארבעים, מתני' מיהא חרא מינייהו נקט דשכיחא טפי, ועוד דקמ"ל דלא משלם ליה ממון אף על גב דקא מפסיד מיניה אכילת תרומה ושאר מתנות כהונה, וא"ת אמאי לא משלם הא ודאי קא מפסיד ליה מהני, איכא למימר גרמא בעלמא הוא ופטור, חדא דלא ברי הזיקא כדינא דגרמי, ועוד דליכא דדאין דינא דגרמי אלא בשגורם והפסיד אבל זה לא הפסיד כלום שהרי אינו בן גרושה על פיהם, ורחמנא אמר כאשר זמם לעשות לאחיו ולא כאשר זמם לגרום.

חידושי הריטב"א מסכת מכות דף ב עמוד א

וכי היכי דקתני אלו הוה מצי למיתני בפסולי קהל ישראל שהוא נתין או עבד או ממזר, ובתוספתא תני להו כולהו ותנא דידן דלא קתני להו כולהו משום דלא בעי לאורוכי, וניחא ליה למיתני בן גרושה וכן חלוצה משום מתניתין דפרק הנחנקין דקאי עלה הכא דאיידי בענין זוממי כהונה כדקתני חוץ מזוממי בת כהן, אי נמי משום דהני שכיחי טפי, אי נמי משום מאי דקתני שלוקין בלבד ואין תורת הזמה מתקיימת בהן כלל ואף על גב דמפסדי להו תרומה ושאר מתנות כהונה.

חידושי הריטב"א מסכת מכות דף ב עמוד א

וכתבו בתוספות שאם העידו עליו שמצרי שני היה שזרעו היה כשר שהם שלישי (ו)אפילו הכי לוקין ואין נפסלין, דאכתי איכא למידרש לו ולא לאשתו, ואפילו אין לו אשה אין לחלוק, ואין זה מתחוויר כל הצורך דלגבי זרעו שהם כרעא שלו שייך לומר דליכא כאשר זמם, אבל לגבי אשתו כיון דבדידיה מתקיים שפיר קרינן ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו, אלא שיש לומר שדינם אמת שלא חלקה התורה בפסולי יוחסין.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סח. – סט.

גופא: בן ט' שנים ויום א', גר עמוני ומואבי, מצרי ואדומי, כותי, נתין, חלל וממזר, שבאו על כהנת לוייה וישראלית - פסלן; רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, כל שאין זרעו פסול - אינו פוסל...

ורבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. מאי איכא בין ת"ק לרבי יוסי? אמר ר' יוחנן: מצרי שני ואדומי שני איכא בינייהו.

ובא ללמד בהזמה זו שאין בה אלא מלקות אחר שאילו היינו מקיימין בו הזמה גמורה היה אף זרעו נענש עמו ובקצת ליקוטי גאונים ראיתי שאם היה זה מוחזק בישראל והעידו עליו שהוא מצרי שני ונמצא שפסלוהו לבא בקהל אף בזה אין אומרין לקיים בו הזמה גמורה לעשותו מצרי שני אף על פי שאין זרעו נפסל בכך שהרי דור שלישי ראוי לבא בקהל שמ"מ לדעת האומר שמצרי שני הבא על הכהנת ועל הישראלית עשאה חללה הרי אין כאן לו לבדו וכשם שאתה אומר לו ולא לזרעו כך אתה אומר לו ולא לאשתו ואף לדעת האומר שלא עשאה חללה וכשרה לכהונה מ"מ אין כאן לו לבדו והרי פסלו את האב בעדות זו גם כן ואף אתה דורש לו ולא לאביו וא"ת להכשיר את אביו אין זה כאשר זמם ודין האומר במשנה זו בבן גרושה וחלוצה כך הדין והענין בישראל שהעידו עליו שהוא נתין או ממזר וכיוצא בזה:

צ"ח מסכת מכות דף ב עמוד א

בתוס' בד"ה בעינן וכו', קשיא היכא שמעידין וכו', וי"ל לו ולא לאשתו, עכ"ל. ולבאורה קשה דלמה נקט 'ר' יהושע בן לוי' לו ולא לזרעו שזה לא שייך במצרי שני, הוה [ליה] למימר לו ולא לאשתו דזה שייך בכל דבר, דגם בן גרושה פוסל לאשתו ונעשית חללה. ונראה דמשכחת ג"כ לפעמים דשייך לו ולא לזרעו ולא שייך לו ולא לאשתו, דהיינו שני מצרים שניים העידו על אחד שהוא ממזר [והוזמן], דהוה אמינא שיהיו העדים כשהוזמו ממזרים, וכאן לא שייך לו ולא לאשתו שהרי גם בלא"ה אשתו אסורה עליו משום שהוא מצרי, אבל שייך לו ולא לזרעו שאם נעשהו ממזר גם זרעו פסול. אלא דקשה אכתי סגי למימר לו ולא לאשתו, ואף שאשתו בלא"ה אסורה לו משום מצרי אינו אלא בעשה ואינה במלקות, ואם [הוא] ממזר היא ג"כ במלקות. ואמנם משכחת לה בשני עמונים גרים שהעידו על [אחד] שהוא ממזר והוזמו, שאמרין יעשו כאילו ממזרים תחתיו שיהיו גם נקבותיהם אסורים, ובזה לא שייך לו ולא לאשתו שהרי בלא"ה אסורה לו משום עמוני, אבל שייך לו ולא לזרעו, דמשום עמוני זרעו הנקיבות מותרים, ואם נעשהו ממזר ונפסלו כל זרעו זכרים ונקיבות.

ערוך לנר מסכת מכות דף ב עמוד א

בד"ה בעינן. וי"ל דמכל מקום אשתו נפסלת. עיין בריטב"א שלא נ"ל תי' התוס' דדוקא זרעו ממעטינן מלו ולא אשתו, ולכן הי' נ"ל ביישוב קושית התוס' דזה הסברא נותנת כיון דעונש עדים זוממים קנס הוא כדאמרין לקמן (ד ב) לא שייך לקנסם רק להחמיר אבל לא להקל עליהם, וכמו כן לא שייך ג"כ לענשם רק כאשר זממו ולא יותר, ולכן בשלמא בעדות בן גרושה אם נעשם בן גרושה אין אנו מחמירים ולא מקילים יותר מאשר היו לענין נישואיהם דעד הנה שהיו כהנים כשרים היו אסורים באיסורי כהונה ומותרים בכשרות וכן עתה כשנעשו בן גרושה. אבל בעדות דמצרי שני אם נעשם מצרי שני אנו אסורים אותם בבנות ישראל וגם במצריות ובשאר פסולי קהל נאסרים דהא רק לחומרא אנו עושים אותם כמצרים, והם לא רצו רק לפסלו בבית ישראל ולהתירו בפסולי קהל ולכן לא הוי כאשר זמם לעשות:

ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשו התוס' לעיל אמאי נקט ב"ג ולא פסול ממזר, ולפ"ז א"ש, דאז ה"א דדוקא בממזר לא נעשה כאשר זמם דאם נעשנו ממזר אנו אסורים אותו בבית ישראל ובפסולי קהל והוא לא זמם רק לאסרו בב"ג, אבל בב"ג שאין אנו מחמירים עליו יותר ה"א דבזה נעשה ב"ג לכן משמענו דאפילו ב"ג אין נעשים מדרשה דלו ולא לזרעו:

בא"ד. דפסלה בביאתו. בתוס' ר"ע הקשה דאכתי קשה לר' יוסי דס"ל ביבמות (סט א) דמצרי שני כיון שאין זרעו פסול גם אשתו לא נפסלת, א"כ אם העידו על מצרי שני והוזמו נעשה מצרי שני דלא שייך תירוץ התוס', והניח בצ"ע. ולא ידעתי למה הקשה לרבי יוסי דוקא הרי גם לרשב"ג שם קשיא דמודה ג"כ בהא לר' יוסי דאשת מצרי שני לא נפסלת לכהונה, דלדידי' אפילו אשת עמוני לא נפסלת כש"כ אשת מצרי, ע"ש: אבל לענ"ד אפשר לתרץ דמה בכך שאשתו לא נפסלת לכהונה מכל מקום שייך לו ולא לאשתו גם לר' יוסי ורשב"ג, שהרי כשנעשה להעדים מצרי שני ע"כ צריכים להוציא נשותיהם הישראליות, דהרי לענין זה לבד נעשים כמצרים שאסורים בבנות ישראל, וא"כ מה שנקנס להם הקנס נוגע גם לנשותיהם ושייך שפיר לו ולא לאשתו. ובאמת לא זכיתי להבין למה הוצרכו התוס' לומר דפסלה בביאתו, ולא אמרו שנפסלת לו. ואין לומר דהתוס' רצו להוסיף שנקנס יותר יש בה שנפסלת לכל הכהנים, הרי גם זה נכלל במה שנפסלת לו, שהרי כל עוד שלא גרשה נאסרה לכל העולם וכשגרשה נאסרה לכהנים מטעם גרושה וא"כ בלא שנאמר שפסלה בביאתו נפסלת לכהונה ג"כ:

גבורת ארי מסכת מכות דף ב עמוד א

בעינן כאשר זמם לעשות וליכא. הקשו התוס' היכא שמעידין שהוא מצרי שני דאין באין לפסול זרעו כ"א לפסולו אם כן נפסול. ויש לומר דמכל מקום אשתו נפסלת דפסלה בביאתו ובתיב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאשתו. וקשה לי הא תינח לתנא קמא בפרק ד' דקדושין (דף ע"ה) דסבירא ליה מצרי שני פוסל בביאתו את האשה מכהונה הואיל וביאתו בעבירה אבל לר' יוסי ורבי שמעון בן גמליאל דסבירא ליה התם דאינו פוסל הואיל ואין זרעו פסול מאי איכא למימר. ועוד ק"ל לר' יהודא דסבירא ליה התם (דף ע"ז) בת גר זכר כבת חלל זכר ואמרין בגמרא דאליבא דר"ג גר פוסל בביאתו מן הכהונה אם כן אם העידו על גר דעלמא שהוא מצרי שני והוזמו נפסלו אותן העדים דהא נשותיהן אינן נפסלות על ידי זה דלא שייך לומר כאשר זמם דהא אף בלא עדותן גם כן היה אשת זה האיש שהעידו עליו נפסלת בביאתו דביאת גר פוסל לר' יהודא ולא הועיל עדותן רק לגבי ידיה אבל אשתו בלא הכי נמי נפסלת. ולי נראה לפרש דקושיתם מעיקרא ליתא דודאי ליכא דין הזמה היכא דאפשר לבא חובה לאחרים על ידי זה [דכתיב] ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאחרים הלכך אם העידו על איזה אדם שהוא פסול לבוא בקהל ואפילו העידו שהוא מצרי שני והוזמו אם אתה פוסל אתה מחייב לאחרים דשוב אי אפשר לשום בית ישראל הכשירה לבוא בקהל להנשא לו וכל כהאי גוונא חשיב ליה מחייב לאחרים בפרק ג' דקידושין (דף ס"ו) גבי הא דהמקדש בעד אחד דאין חוששין לקדושו אפילו שניהם מודים דהוי מחייב לאחרים דהוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו כדפירש רש"י התם ולפיכך אי אפשר לפסול העדים מקהל מדין הזמה דכיון דמחייבין עם אחרים הוי לו ולא לאחרים אבל בעידי בן גרושה וחלוצה דלא מחייבין לאחרים בזה דהא קיימא לן לא הוזהרו כשירות להנשא לפסולים דהיינו כהנות לפסולים לכהונה כדאמרין בפרק ד' דקדושין (דף ע') ואי משום דחלל פוסל אשתו בביאתו הא ר' דוסתאי בן יהודא שם בפרק ד' דקדושין דסבירא ליה בנות ישראל מקוה טהרה לחללים ואין פוסל אשתו [הלכך] אי לאו משום לו ולא לזרעו שפיר הוה אמינא לקיים דין הזמה בעדים דהא לא מחייב לאחרים בזה. ובהכי ניחא לי מה שהקשו התוס' דאמאי נקט בתניתין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה שאינו אלא פסולי כהונה ולא נקט ממזר דהוי פסול בין בכהנים בין בישראלים ומה שתירצו התוס' דנקטי משום דקאי אזוממי בת כהן ולכך נקט פסולי כהונה הוא דוחק דמכל מקום הוה ליה למנקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא פסול סתמא דהוי בכלל בין פסולי כהונה בין פסולי ישראל ולמאי דפירשתי ניחא דקא משמע לן רבותא אפילו בפסולי כהונה דלא מחייב לאחרים דהא לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין אפילו הכי אין לקיים בהו דין הזמה משום לו ולא לזרעו ואפילו אין לו עכשיו בנים בשעת הזמה מכל מקום אם יהיה לו אחר כן בנים קרינן ביה לו ולא לזרעו

ולכך אין לנו לקיים דין הזמה אפילו עכשיו משום בנים העתידין לבוא ולא מיבעי בפסולי קהל ישראל דלא שייכא דין הזמה דהוי מחייב לאחרין אם אנו פוסלין אותן דאסורים [לבוא בקהל] תיכף בשעת הזמה אלא אפילו פסולי כהונה דלא הוזהרו כשירות להנשא לפסולים גם כן אין לקיים דין הזמה משום בנים העתידין להוולד והוי לו ולא לזרעו.

ובהכי ניחא לי הא דיש להקשות לפירוש תוס' דהיבא שהעידו על מצרית [שנית והוזמן] נפסול לדידהו ולא נפסול לנשותיהם דהשתא הוי שפיר כאשר זמם שהרי הן לא באו לפסול אלא אותה לבדה ולא לבעלה דאפילו אם היה בהן לא נפסל [על ידי ביאת] אשתו הפסולה אבל למאי דפירשתי ניחא דבפסול לעצמו נמי מחייב לאחרין [ובענין לן] ולא לאחרים אי נמי יש לומר דלא קשה מידי ממצרי שני דודאי עונש מלקות קילי מעונש לפוסלן בקהל דניחא ליה לאינש ללקות מלפסול לבא בקהל וכיון דגלי קרא לו ולא לזרעו אם העידו על איש אחד שהוא פסול לבא בקהל ישראל מחמת א' מפסולי קהל ובכללן מצרי ראשון דלוקה ואינו נפסל משום לו ולא לזרעו ולפסול לדידהו ולא לזרעו אי אפשר דהא בעינן כאשר זמם וליכא ואם כן אי אמרינן בהעידו על אחד שהוא מצרי שני לפסול העדים בהוזמו הוי ליה אתגורי איתגיר דהיבא דאם העידו לפגמו ולזרעו נידון במלקות שהיא קלה ולא נפסלו והיבא דלא הרשיעו כל כך דהיינו שהעידו על אחד שהוא מצרי שני דלא העידו לפגום זרעו רק אותו בלבד ידונו בחמורה ונפסלו מהיבא תיתי לומר כן וכי חוטא נשבר בהזידו וזממו להרשיע כל כך עד שבקשו לפגמו ולזרעו יהיה יותר קל מפגמו לחוד אלא ודאי בפגמו לחוד נמי נדונו אלא במלקות הקלה. ובהכי ניחא נמי מה שהקשיתי ממצרית שניה:

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף סו עמוד ב

ובן גרושה וכן חלוצה דעבודתו כשירה מנלן? אמר רב יהודה אמר שמואל, דאמר קרא: והיתה לו ולזרעו אחריו, בין זרע כשר ובין זרע פסול. אבוא דשמואל אמר, מהכא: ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה, אפילו חולין שבו תרצה. רבי ינאי אמר, מהכא: ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם, וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו? אלא, זה כשר ונתחלל.

רש"י מסכת קידושין דף סו עמוד ב

והיתה לו ולזרעו אחריו וגו' – בין זרע פסול חלל ולכתחילה לא קאמר דהא מחולל קרייה רחמנא שנתחלל מקדושת כהן.

חולין שבו – חללין שבו חללין שצבצבט לוי דקרא צבצבט לוי כתיב.

תוספות מסכת קידושין דף סו עמוד ב

ולזרעו אחריו בין זרע כשר בין זרע פסול – וזכרנו מכילתין (דף 7). אמר זרעו אין לה אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל וכו' משמע לשון זרע לא משתמע אלא כשר וי"ל דשאלו הכא דזרעו מיותר דהוא מלי למיכתב ולזרעו שרי צבנות לא שייך צבית כהונה ולכך דרשינן מיניה אפילו זרע פסול אצל התם אינו מיותר שרי התם יכ' לו צת כמו צן.

רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ו הלכה י

כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל עבודתו כשירה לשעבר ואינו עובד להבא, ואם עבד לא חילל שנאמר ברך י"י חילו ופועל ידיו תרצה אף חולין שבו תרצה.

בספ משנה הלכות ביאת המקדש פרק ו הלכה י

כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל עבודתו כשירה וכו'. בקידושין פרק האומר (דף ס"ז) תניא היה עומד ומקריב על גבי מזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה עבודתו כשירה (דכתיב ברך ה' חילו וגו' אפי' חולין שבו תרצה +אינו ברייתא אלא משנה בפ"ח דתרומות והאי דמסיק דכתיב ברך וכו' הוא דברי אבוא דשמואל+) ואף על פי דבפרק ח' דתרומות פליגי בה רבי אליעזר ורבי יהושע ידוע דהלכה כרבי יהושע דאמר הכי ועוד דגמרא תני סתמא כרבי יהושע ולכאורה הוה משמע דלא מכשרינן אלא מה שעבד קודם שנודע אבל אם עבד אחר שנודע חילל ורבינו משמע ליה דכיון דלא אשכחן בקרא דמחלל עבודתו אדרבה אשכחן בהדיא דלא מחלל מהי תיתי לן לומר שאם עבד לאחר שנודע חילל ותנא אורחא דמילתא נקט דאין דרך לעבוד אחר שנודע:

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ד

והיאך דין עיר הנדחת, בזמן שתהיה ראוייה להעשות עיר הנדחת, בית דין הגדול שולחין ודורשינן וחוקרין עד שידעו בראיה ברורה שהודחה כל העיר או רובה וחזרו לעבודת כוכבים אחר כך שולחים להם שני תלמידי חכמים להזהירם ולהחזירם אם חזרו ועשו תשובה מוטב ואם יעמדו באולתן בית דין מצוין לכל ישראל לעלות עליהן לצבא והן צרינן עליהם ועורכין עמהן מלחמה עד שתבקע העיר כשתבקע מיד מרבין להם בתי דינין ודנים אותם, כל מי שבאו עליו שני עדים שעבד כוכבים אחר שהתירו אותו מפרשינן אותו, נמצאו כל העובדים מיעוטה סוקלין אותן ושאר העיר ניצול, נמצאו רובה מעלין אותן לבית דין הגדול וגומרין שם דינם והורגין כל אלו שעבדו בסיף, ומכיין את כל נפש אדם אשר בה לפי חרב טף ונשים אם הודחה כולה, ואם נמצאו העובדים רובה מכים את כל הטף ונשים של עובדים לפי חרב

תוספתא מסכת סנהדרין פרק יד

קטני בני אנשי עיר הנדחת שהודחו עמה אין נהרגין ר' אליעזר אומר נהרגין אמ' לו ר' עקיבא ומה אני מקיים ונתן לך רחמים ורחמך והרכך אם לרחם על הגדולים הרי כבר נאמר הכה תכה אם לרחם על בהמתן הרי כבר נאמר החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה ומה אני מקיים ונתן לך רחמים אילו קטנים שבתוכה ר' אליעזר אומר אף גדולים אין נהרגין אלא על פי עדים והתראה ומה אני מקיים ונתן לך רחמים שמא יאמרו הדיינין הרי אנו עושין עיר הנדחת ולמחר יהיו אחיהם וקרוביהם קושרין שנאה בלבם עלינו אלא כך אמר המקום הריני נותן אותם לרחמים ומיטיל אהבתי בליבם כלומר שאין בליבינו עליכם שדין אמת דנתם ולא מתאבלין אלא אוננין שאין אנינות אלא בלב.

רמב"ן דברים פרק יג פסוק טז

החרם אתה ואת כל אשר בה - אותה, הם אנשים הנדחים, ואת כל אשר בה, הנשים הנגררות אחר האנשים. אבל הטף שהם קטנים בזכרים ובנקבות אין ממייתן אותן, וכן אמרו בספרי, חנן אומר לא יומתו אבות על בנים וגו', בעיר הנדחת הכתוב מדבר. אבל בתוספתא של מסכת סנהדרין (פי"ד ה"א) נחלקו בה, קטני בני אנשי עיר הנדחת שהודחו עמה אין נהרגין, רבי אליעזר אומר נהרגין. אמר לו רבי עקיבא מה אני מקיים ונתן לך רחמים ורחמך והרבך (פסוק יח), אם לרחם על הגדולים הרי כבר נאמר החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה, ומה אני מקיים ורחמך והרבך אלו קטנים שבתוכה.

אגרות הרמ"ה סימן כז (תשובת רבי אהרן מלוני"ל לרמ"ה)

ואשר תמהת (שם עמ' יד: ד"ה ועוד) עוד על דבריו דקאמר (שם) מכין כל נפש אדם טף ונשים לפי חרב, וקשיא לך "הני נשים היכי דמיין אי דעבדי ע"ז היינו אנשי עיר הנדחת גופייהו אי לא עבדי ע"ז אמאי נהרגין טובאי חטא וזיגוד מינגד", בדבר הזה דברך נכונים ושאלתך כשאלת הראשונים. אבל י"ל לדברי רבינו הרב כיון דסבירא ליה הקטנים בני רשעי ישראל נהרגין כל שכן נשי העובדים שהודחו עמם. דכל מקום שאמרה תורה וצוה להרוג הטף צוה להרוג את הנשים. כמו שראינו בעדת קרח ובאנשי יבש גלעד (סוף שופטים). וי"ל לעולם דעבדו הני נשי עבודה זרה ולא היו אנשי עיר הנדחת דאילו אנשי עיר הנדחת צריכים שידיחום שני אנשים ולא נשים וצריכין שני עדים והתראה לכל אחד, ואילו הנשים אעפ"י שלא היה להם התראה או שהודחו מעצמן הורגין אותן לפי חרב מפני שהם היו עיקר לסייע ידי עוברי עבירה והן הנה היו סבה לאנשים הנדחין. כי מי גרם לאנשים שישבו בעיר, חברת הנשים. וכיון שהודחו עמהם נהרגות דבכלל יושבי העיר הנה. וכן נמי אמרינן גבי נכסי צדיקים שבתוכה שהם אובדים ומי גרם לצדיקים שיודו בתוכה נכסיהם לפיכך יאבדו. ומי יודע אולי יש אתו בריתא דמסייעא ליה בטעמא ומעינינו נעלמה וכהנה רבות עמו.

ואשר הגדלת (שם ד"ה ותו) להפליא על דברי רבינו הרב דקאמר מכין את הטף לפי חרב והשתוממו מחשבותיך ונבהלו רעיוניך ונפלא הדבר בעיניך, באמרך "חלילה לאל מרשע וכי היכן מצינו קטן חייב שזה חייב". למה תשומם ותשתאה. פקח עיניך וראה בעדת קרח אשר ירדו הם ונשיהם ובניהם הנסמכים עמהם חיים שאולה. והתבונן באנשי יבש גלעד שבשביל האנשים שחטאו אשר לא באו אל ה' המצפה הכו הטף והנשים ואם אנשים חטאו טף ונשים מה חטאו. וכן בשאלו כתיב (ש"ב כא) יתן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לה'. ואם שאול חטא בניו הבאים אחריו מה חטאו. אלא חומר הוא שהחמיר הקדוש ברוך הוא בעבודה זרה 45 ושבועה וחילול ה' להחרים ולהשמיד הכל למען ישמעו ויראו הנשאים, כי יש לך אדם שבנו קטן חביב עליו מגופו. וכן מצאנו בבן סורר ומורה נדון על שם סופו. ועוד בר מן דין ומן דין הלא נמצא כתוב בספרי דבי רב (פ' ראה) הכה תכה את יושבי העיר וגו' מכאן אמרו חכמים אין מקיימין את הטפלים, כלומר שהורגים אותם דדריש את ריבויא. ואף על פי שיש ספרים שכתבו בהם מכאן אמרו מקיימין את הטפלים, דמשמע דדייק יושבי, אולי בספרו של רבינו הרב נמצא כתוב כדבריו.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קט עמוד ב

אמר רבי אלעזר: לעולם ידבק אדם בטובים, שהרי משה שנשא בת יתרו - יצא ממנו יהונתן אהרן שנשא בת עמינדב - יצא ממנו פנחס. ופנחס לאו מיתרו אתי? והא כתיב: ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה, מאי לאו דאתי מיתרו שפיטם עגלים לע"ז? לא, דאתי מיוסף שפטפט ביצרו. והלא שכטים מבזים אותו ואומרים: ראיתם בן פוטי זה, בן שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז, יהרוג נשיא שבט מיראל! אלא, אי אבוא דאמיה מיוסף - אמה דאמיה מיתרו, אי אבוא דאמיה מיתרו - אמה דאמיה מיוסף. דיקא נמי, דכתיב: מבנות פוטיאל, תרתי, שמע מינה.